

azokon a kifejezetten *erdőtalajokon*, amelyek az annak idjén lefolytatott birtokrendezési eljárások során szakszemponatok figyelmenkívülhagyása mellett kerültek ki az erdők állományából s amelyeket talán néhány évtized múlva az akkori kopárterületek törzskönyvében fogunk vizontlátni.

Az erdőfenntartás érdekeit igen közlelről érinti a *vadgazdaság* állapota.

Teljes tudatában vagyunk annak az óriási értéknek, amely a tökéletes összhangban kezelt erdő- és vadgazdaság szerencsés együttműködése révén az erdőbirtokosnak és a köznek egyaránt hasznára van.

Ennek az egyensúlynak a vadgazdaság mértéken felüli fokozásával való *megbontása* azonban mérhetlenül súlyos következménnyel járhat az erdőgazdaságra s így már magában véve ez a körülmény is parancsolólag szól amellett, hogy az erdőgazdának a vadgazdaság vezetését *erdőfenntartási* szempontból semmi körülmények között sem szabad kezébe kiadnia.

(Folyt. köv.)

---

## Báró Waldbott Kelemen felszólalása a felsőházban.

Ritkán akad szószólónk a parlamentben, de még ritkábban teszünk szert olyan közéleti harcosra, aki ebben a tárgykörben olyan tájékozottságot árul el, mint *Waldbott* Kelemen báró.

Közelebről megismertük egyéniségét és szaktudását, akik részt szoktunk venni a *Tiszajobbparti Vármegyék Erdészeti Egyesületének közgyűlésein*, azt hisszük azonban, hogy egyfelől szolgálatot teszünk szakközönségünknek, másfelől hálnkat rójuk le báró *Waldbott* Kelemen tagtársunk előtt, ha felszólalását, a bennünket közelebről nem érintő szőlőgazdasági kérdések fejtegetésének mellőzésével, egyébként teljes szövegében adjuk közre:

**Báró Waldbott Kelemen:** Nagyméltóságú Elnök Úr! T. Felsőház! Magyarország különösen a mai helyzetében kimondottan agrárállam és így nem csoda, hogy gazdasági életünk minden egyes ága számtalan szál-

lal egybe van kapcsolva összes agrárkérdéseinkkel és hogy kereskedelmünk, iparunk, pénzforgalmunk, sőt egész államháztartásunk a legszorosabb kapcsolatban áll agrártermelésünkkel, amely úgyszólván mindezeknek alapját képezi. (Úgy van!) Gondoljunk csak arra, hogy mit jelent az országnak egy jó termés, aratás. Merem állítani, hogy egy agrárországban az őstermelés képezi az egyedüli biztos alapját nemcsak a gazdasági életnek, kereskedelemnek, iparnak, hanem egyszersmind a kulturális fejlődésnek is, sőt döntő tényezője a külpolitikai irányításnak.

Sajnos, nekünk nincs boldogító tengerünk, nincs gyarmatunk, ahonnan gazdagító kincseket, nyersárút, értékes árucikkeket hozhat be az országba. Nincs számottevő, exportképes bányászatunk, alig van független, a világgpiacot meghódító iparunk. Egyedüli biztos alapunk, amelyben nemzetgazdasági erő gyökeredzik: az őstermelés, a földművelés. (Úgy van! Úgy van!) Kiindulva ebből az érvelésből, nem tagadhatom, hogy az előttem fekvő költségvetést bizonyos aggályokkal tekintem és előre is megmondom, csodálkozom azon, mindezek ellenére a földművelésügyi tárca költségvetése olyan szembetűnő mostohán van dotálva. (Úgy van! a középén.) Félek attól, hogy a pénzügyi és gazdasági politikánk eltér attól a biztos, egyenes úttól, amely egyedül vezet mezőgazdaságunk megerősítésére, fokozatos fejlesztésére és alapos konszolidálására. Félek attól, hogy sietünk nagyszabású és nagy perspektívával tervezett műépítményeket emelni, anélkül, hogy a fundamentum alapos lerakására kellő gondot fordítanánk, pedig biztos alapzat nélkül akármilyen csodálatraméltó építménynek sem lehet maradandósága, sőt sokszor már az építkezés idején beállanak fennakadások. Felfogásom szerint pénzügyi politikánk, ha a jelenleg hihetetlenül súlyos adóztatásból befolyó adópénzeket normális biztos jövedelemként kezelnék és azokat koncedálom, igen szép és hasznos célokra fordítanák, anélkül, hogy azoknak megfelelő részét termelésünk biztosítására és fejlesztésére fordítanák: az adóalany túlságos kiaknázása mellett annak elszegényedését és hanyatlását idézné elő. S ez utóbbi egészen biztosan be fog következni, amennyiben ebben az agrárországban a termelés fejlesztésére és a termények értékesítésére szükséges anyagi eszközöket nem fogjuk biztosítani és a magángazdaságoktól elvonjuk azokat az anyagi eszközöket, amelyek a gazdálkodás folytatására és fejlesztésére okvetlenül szükségesek. Ilyen gazdasági politika csak rettenetes gazdasági összeomláshoz vezethet, amittől Isten óvja meg az országot. Szükséges tehát, t. Felsőház, idejekorán és a katasztrófa beállta előtt a kellő intézkedést megtenni. A fenyegető gazdasági összeomlás elhárítása azonban még csak olyan sovány gazdasági eredmény, hogy abból megélni nem lehet, annál kevésbbé anyagi erőforrást gyűjteni. Szükséges tehát és okvetlenül szükségünk van arra, hogy agrártermelésünket fejlesszük és hogy a sokszor, különösen papiroson és számtalan gyűlésen hangoztatott többtermelés végre megvalósuljon, de ahhoz a szükséges beruházásokat és anyagi eszközöket engedélyezni kell. (Úgy van! a középén.)

Sajnálattal kell megállapítanom, hogy az előttünk fekvő földművelésügyi költségvetés kétségbeesetten csekély, semmiképpen sem felelhet meg a szükségeseknek s nem adja meg azt, ami nemzetgazdaságunk biztos megalapozásának biztosítására szükséges. Nem kívánok részletekbe bo-

csátkozni, hiszen ez túllépné az itteni tárgyalás kereteit, hanem csak arra szorítkozom, hogy kiemeljek, vagy jobban mondva csak érintsek egyes tételeket, amelyek kellő alátámasztását okvetlenül szükségesnek tartom.

Elsősorban is fel kell említenem gazdasági szakoktatásunk hiányosságait, amiről itt már szó is volt és amire a Ház kegyes engedelmével a részletelnél vissza fogok térni. Sajnos, a béke idején létesített és európai hírnevű gazdasági szakintézeteink és kísérletezési állomásaink a kellő anyagi támogatás hiányában ijesztő módon süllyednek nivójukban és ma-holnap nem fognak megfelelni hivatásuknak. Itt különösen a rovar-tani intézetet, a m. kir. ampelologiai intézetet, amely az egész szakvilágban első intézet volt e téren, ajánlom az igen t. földművelésügyi miniszter úr figyelmébe, továbbá a bányászati és erdészeti kísérleti állomásokat, mert ezeken okvetlenül és sürgősen segíteni kell.

Hibáztatom továbbá a termelés megszervezését. Gazdasági termelésünk nincs kellőleg beállítva a világpiac követeléseire és lehetőségeire. Nem akarok most előadást tartani erről a kérdéstről, hanem megelégszem azzal, hogy ezt a kérdést melegen a földművelésügyi miniszter úr figyelmébe ajánljam, mert itt még nagyon sok tennivaló van. Nincs is megfelelő gazdasági hírszolgálat, vagy amennyiben volna, az nincs kellőleg kihasználva.

Nagy hibának tartom továbbá, hogy a műtrágyaipar fejlesztésére és meglévő tőzegrétegjeink kellő kiaknázására nem fordítunk nagyobb gondot, pedig mezőgazdasági többtermelésünkre nézve ez rendkívül fontos, mondhatnám majdnem alapvető fontosságú faktor. A magyarországi műtrágyagyárak alig képesek az ország csekély szükségleteit is fedezni. Pedig látjuk, hogy olyan országokban, ahol a műtrágyaipar felvirágozott és ahol ebből következőleg a termelés emelkedett, ott ez nem volt arra bázisra, hogy csak a nagy uradalmak vegyék azt igénybe itt-ott, hanem igenis a kisember az, kinek elsősorban kell műtrágyát juttatni, mert az a legjobban is csinálhatja a műtrágyázást és a legszivesebben is nyúl hozzá. Mutatja ezt Németország, mert hiszen egy kis birtokot, néhány holdat sokkal könnyebben és jobban lehet műtrágyával kezelni, mint egy nagy uradalmat. De ennek alapfeltétele az, hogy az illető hozzájuthasson a műtrágyához, mert azokat az óriási szállítási költségeket, amelyek ma a műtrágyát terhelik, (Úgy van! Úgy van! a középén), elviselni képtelenek. Okvetlenül szükség van tehát arra, hogy a vidéken mindenütt leg-sürgősebben létesítsenek műtrágyagyárakat.

Ugyanez áll a tőzegré is. Nem akarok erről most részletesen beszélni, de ha tőzegrétegjeinket nagyobb mértékben tudnánk a trágya előállításánál felhasználni, ez olyan többtermelésre vezetne, amely egészen hihetetlen számokban jutna kifejezésre. Tőzegrétegjeink egyelőre úgyszólván csak a Fertő vidékén és a Balaton vidékén vannak némileg kihasználva. De bocsánatot kérek, hogyan lehet a Balatontól a tiszajobbparti vármegyékbe gazdaságosan elszállítani? Hiszen a szállítási költség kétszerese annak, amibe a tőzeg ott helyben kerül. Felhívom tehát a földművelésügyi miniszter úr figyelmét erre az igen fontos kérdésre. Szükséges, hogy az egész országban kutassuk fel a tőzegrétegeket, amelyeket esetleg ki lehetne használni és ezeknek kiaknázását teljes eréllyel kell

kézbe venni, mert tudjuk, hogy a tőzeggel lehet legjobban lekötni az ammoniákat. Az olyan anyagokat, mint a műtrágya, a tőzeg, a mészszip, melyek a földek javítására szolgálnak, a Máv.-nak okvetlenül ingyen kellene szállítania. Ha a Máv., mint kereskedelmi vállalat, tényleg el volna telve kereskedelmi szellemmel, akkor igenis elvállalná ezeknek az anyagoknak ingyen való szállítását, mert ezeknek az anyagoknak ingyen való szállításából olyan többtermelés fog következni, amelynek terményeit megint csak ez a vállalat fogja szállítani. Ha pedig a súlyviszonyokat vesszük figyelembe, a Máv.-nak megtérülnek azok az összegek, amelyeket úgyszólván csak előlegezett. De mindentől eltekintve, a tarifapolitikát a közérdek szerint kell megállapítani.

Sajnálom továbbá, hogy a baromfitenyésztés terén túlkevés történt. Más országokban éppen a háború után a baromfitenyésztés olyan óriási, soha nem tapasztalt arányokban növekedett meg és haladt előre, hogy azt egyáltalán nem is tartották volna lehetségesnek. Magyarország kiválóan alkalmas a baromfitenyésztésre és ezzel sokmillió pengő értékű aktív bevételt lehetne az országnak biztosítani. Hogy csak egy példára mutassak rá és rámutassak arra is, hogy ezt kellőleg megszervezni és alapozni kell, kiemelem a pulykatenyésztést. A pulykatenyésztés, belső értékétől eltekintve, általában azért is ajánlatos, mert a pulyka a legjobb rovarirtó. Látjuk Kecskemét vidékén, hogy a fehér pulykát nevelik és Angliába vagontételekben szállítják ki, mert csak a fehér pulyka kelendő a világpiacra. Feladata és kötelessége tehát a földművelésügyi kormánynak — mint előbb is mondtam — megszervezni a baromfitenyésztést s csakis fehér pulykát kellene nevelni, idemtikussá válják a magyar pulyka fogalmával s a világpiacra, mint magyar pulyka szerepeljen, (valószínűleg) a toll értékesítése végett tehát fehér pulykát kell tenyészteni.

Ez csak egy példa, de ez így megy tovább minden egyes ágazatban. Mindezen kérdéseket, de nagyon sok nagyfontosságú egyéb kérdést is a nálamnál hivatottabb szaktekintélyekre bízom, én a magam részéről, mint gyakorlati erdőgazda, valamint a tiszajobbparti vármegyék erdészeti egyesületének elnöke, most csakis erdészeti, szőlészeti és borászati kérdésekkel óhajtok foglalkozni.

Csak per tangentem felhívom a földművelésügyi miniszter úr figyelmét az erdészeti alaptörvény hiányaira. Nem akarom azt bővebben fejtegetni, hiszen ez többé-kevésbé szakkérdés, a magyar erdőgazdaság érdekei azonban megkövetelik, hogy az erdőgazdaságról szóló alaptörvény mielőbb napvilágot lásson és ezáltal a magán-, a községi és az úrbéri erdők kezelése az utóbbi évtizedek tanúságai szerint rendeztessék és ez a kérdés megoldassék.

Ugyancsak per tangentem akarom érinteni a hitbizományok reformjának kérdését. A hitbizományok reformja esetén különös figyelemmel kell lenni az erdőbirtokokra. (Úgy van! Úgy van!) Mert azokat a gazdasági egységeket, amelyek nemcsak felületekből, hanem a fatelep és a gazdasági mód összevetéséből állanak, megosztani úgy, mint egy mezőgazdasági birtokot, büntetlenül nem lehet. A fafeldolgozó telep, az egységes kiszállítást biztosító úthálózat, az erdei vasutak hálózata, jövedelmezősége és annak létjogosultsága megszűnik, ha ezek szervei összekötését nem tartjuk szem előtt.

Az alföldi fásításról hozott törvénnyel kapcsolatban az államnak helyes politikája az volna, hogy a kopár, a kevésbé értékes, a sivár, homokos és szíkes területeket összevásárolná, azokon példás faállományt konzerváló üzemeket létesítene és erdőket telepítene. Az alföldi fásítást megszabó törvény — sajnos — más utat választott és még inkább sajnálatraméltó az, hogy a kormány az erdővásárlási alapot beolvasztotta az országos erdőalapba, melynek rendelkezéseiben ilyen birtokvásárlási célkitűzést én nem találok.

Át kell még térnem a Máv. tarifapolitikájára. A Máv. tarifapolitikája nem számol a mostani határokkal és ennek következtében az utóállamok fája pl. sokkal olcsóbb díjtétellel futhat be Szobnál, a főfogyasztó Budapestre, mint a perifériákon lakó magyar birtokosok fája. Bár a Máv.-ot köti a viszonyosság alapján a külkereskedelmi szerződés, mégis mód volna arra, hogy ez a visszás helyzet megszüntetessék. De különösen nagyfontosságot tulajdonítanak annak, hogy tarifaegységesítést érjünk el, mert különösen a helyiérdekű vasutak úgynevezett tarifája egészen hihetetlen módon drágítja meg a faszállítást, amelyet azután a fogyasztó közönségnek kell megfizetni.

Attérek ezekután a szakoktatás és a tudományoktatás kérdésére. Minden közigazgatási ágazat fejlődése és haladása, legyen az akár östermelés, akár kézi, vagy gyári ipar, függ a vele kapcsolatos ismeretkörök tudományos megalapozásától és a vele dolgozók szakképzettségétől. Ezért látjuk azt, hogy minden országban arra törekednek, hogy a szakbeli képzettséget lehetőleg magas nívóra emeljék és hogy az, ami ennek elő- és alapfeltétele, a tudományos kutatás lehetőleg kivételessék.

Az Egyesült-Államok, Anglia, Németország, Japán a legnagyobb haladást mutató országok. A szakképzésre és a tudományos kutatásra igen nagy összegeket áldoznak, de teszik ezt a kisebb államok, sőt az ú. n. utóállamok is.

Hazánkban e tekintetben feltűnő ellentétet láthatunk a kultuszminisztérium és a földművelésügyi, illetve pénzügyminisztérium tárcája alá tartozó intézetek között. Gyakran szóbakerült már, hogy — amit különösen helyesnek tartok — a kultuszminiszter tárcája jóval túlhaladja a békebeli kereteket, ellenben a földművelésügyi tárca feltűnően összezsugorodott. (Úgy van! Úgy van! Igaz!) Ennek azonban káros visszahatása van a szakkérdésekre is. Tudvalevőleg nem minden iskola tartozik a kultuszminisztérium fennhatósága alá. A gazdasági iskolák, az erdészeti és bányászati főiskolák részint a földművelésügyi minisztérium, részint a pénzügyminisztérium fennhatósága alatt állanak. A gazdasági szakoktatásnak ez a bifurkációja, mondhatnánk trifurkációja olyan abnormális helyzetet teremtett, amely nagy kárára van az ügynek. Normális megoldásnak azt tartanám, ha a mezőgazdasági és egyáltalában a gazdasági tanintézetek földművelésügyi minisztérium fennhatósága alá kerülnének. (Úgy van! Úgy van!) De elképzelhető utóvégre az a megoldás is, hogy mint a többi iskola, ezek az iskolák is a kultuszminiszter tárcájának fennhatósága alá kerüljenek, azonban akár így, akár úgy ebben a kérdésben egyöntetűen és sürgősen döntenet kell és a gazdasági szakoktatást melegebben meg kell szervezni.

A legkevésbé tudom helyeselni azt, hogy egyes szakintézetek, gazdasági szakintézetek a pénzügyminisztérium fennhatósága alá tartoz-

nak, mint pl. az erdőmérnöki főiskola. Ez abnormitás. (Egy hang a jobboldalon: Ez nem is abnormitás, hanem abszurdum!)

A kultuszminisztérium óriási összegekkel támogatja a tárcája keretébe tartozó intézményeket, míg a földművelésügyi minisztérium saját kebelbeli intézeteinek édes kevés támogatást nyújt, úgy, hogy ezek alig tudnak megfelelni azoknak a követelményeknek, amelyeket velük szemben joggal támasztunk. All ez a mezőgazdasági szakoktatásra, a bányás és kohómérnöki fakultásra és az azzal kapcsolatos kutató intézetekre, az erdészeti kísérletügyi állomásra.

Át kell itt térnem röviden az erdészeti-erdőmérnöki főiskolára, amely másfél évszázadon keresztül Selmechányán volt elhelyezve s a cseh megszállás következtében kénytelen volt épületeit, telepeit és összes felszereléseit otthagyni és amely tudvalevőleg ma Sopron városában van elhelyezve. Az erdőmérnöki főiskolát teljesen újra kellett megszervezni. De hogyha a Sopronban erre a célra rendelkezésre bocsátott épületek elegendőknek is mutatkoznának, ámbár csak fele akkorák, mint a többiek, a felszerelés tekintetében jóval alatta maradnak nemcsak a réginek, de a feltétlenül szükségesnek is. A rektori megnyitóbeszéből láthatjuk, hogy míg béke idején 1913/1914-ben a főiskolák átmeneti és beruházási célokra 1¼ millió aranykoronát kaptak és ebből 9.3% esett az erdészeti főiskolára, most ennek a főiskolának, amely teljesen el van hanyagolva és minden felszerelés nélkül áll, maximálisan 2 százalék jut. Az az összeg, amely a 27 tanszékre jut, korántsem elegendő arra, hogy a hiányos felszerelést pótolhassák. Nagyon helyes, hogy a kultuszkormány hatalmas összeggel támogatja az egyetemeket, hogy 4 egyetemet tart fenn Csonkamagyarországon, de annál kevésbé helyeselhetjük, hogy a műszaki intézetek jóformán minden támogatás nélkül maradnak. (Úgy van!) Az anyagi eszközök szűkös volta miatt nemcsak az elméleti oktatás szenved, hanem a gyakorlattal való kapcsolódás is teljesen lehetetlenné válik. Az erdészeti főiskola teljesen elszigetelődik, a gyakorlattal nem tud összeforrni, ezért a hallgatókat teljesen egyoldalúan képezik ki, a gyakorlatról fogalmuk sincs és tulajdonképpen nem felelnek meg hivatásuknak, mert csak egyoldalúan és elméletileg képezték ki őket.\*

Nem is beszélek arról, hogy a külfölddel való kapcsolatot egyáltalán lehetetlen fenntartani és bár látjuk, hogy a kultuszminiszter úr sorra alakítja a külföldön a Collégium Hungaricumokat, hogy a tanulók kibővítsék tudásukat a külföldön, ettől az erdőmérnöki kar teljesen el van zárva. Még a tanároknak sem nyujtanak lehetőséget arra, hogy kibővítsék tudásukat.

Azonkívül a hallgatók megélhetési segélyezésére sem történik úgyszólván semmi, még a Menza-gazdaságot is feloszlatták, amely erre szolgált volna. Az ösztöndíjak, amelyek a szorgalmas tanulók jutalmául szolgálnak, fejenként és évenként 136 pengőt tesznek ki. Feltétlenül szükséges, hogy először is az ösztöndíjakat felemeljük, hogy a Menza vagy megfelelően berendezett gazdasággal és kellő forgótőkével láttass-

\* Ez a megállapítás túlszigorú, inkább azt mondhatnánk, hogy hallgatóink elméleti tárgyakkal túl vannak terhelve. (Szerk.)

sék el, vagy pedig, hogy kellő pénzbeli támogatásban részesüljön. Okvetlenül szükséges, hogy alkalmat nyujtsunk a tanulóknak belföldi tanulmányutakra, mert erre a legnagyobb súlyt kell helyezni, hiszen e nélkül a kiképzés teljesen meddő, de alkalmat kell nyujtani arra is, hogy külföldön bővítsék ki tudásukat.

Végül ki akarok térni az erdőgazdasági tudományos intézetre is, a m. kir. erdészeti kísérleti állomásra. Ez a kísérleti állomás 1898-ban létesült, azóta szépen fejlődött, külföldön és belföldön ismerték, sőt az 1910-ben tartott nemzetközi kongresszuson a magyar erdészeti kísérleti állomás vezetőjét, Vadas Jenőt választották meg a kongresszus elnökévé. Ez elismerése volt a magyar kultúrális életnek. A háború megakasztotta ennek az intézetnek fejlődését, személyzete szétoszlott, felszerelése odatesztelt és azóta — úgyszólván — nem létezik. Ismét feltűnő a különbség és az ellentét, amely a kultuszminisztérium között fennáll. A kultuszminiszter úr a tudományos szakintézeteket a legnagyobb bőséggel ellátja, felszerelésüket növeli, őket személyzettel látja el, anyagiakkal támasztja alá, míg a földművelésügyi minisztérium a saját kebelbeli intézeteknek bizony nagyon fogyatékos életlehetőséget nyújt.

A főiskolát, illetőleg már vázoltam a teendőket és ugyanaz áll a kísérleti állomásra vonatkozólag is. El kell látni szakképzett személyzettel és anyagi felszereléssel. Ha a kultuszminiszter mindezekre a célokra tud előteremteni nagy összegeket, akkor azt gondolom és meg is vagyok győződve róla, hogy a földművelésügyi miniszter úr is tudja a saját intézete részére előteremteni ezeket az összegeket. (Úgy van! a baloldalon.) Ezeket ajánlom az igen t. földművelésügyi miniszter úr nb. figyelmébe és ezekután áttérek a szőlőgazdasági kérdésekre. (Halljuk! Halljuk!)

Eddig szól a bennünket közelebbről érintő beszéd. Ha a főiskolai oktatási rendszerünk túlszigorú beállítással nem is értünk teljesen egyet, lehetetlen meg nem állapítanunk azt a jóindulatú készséget, amely felszólaló minden sorából kiárad s azt a meg nem szokott hozzáértést, amely a nemtörődöm erdőbirtokosainknál oly ritkán nyilatkozik meg.

